

Šime Marović ŠIMUN CIRENAC
oratorij

Tekst napisao: Prof. Ivan Cvitanović Praizvedba: 7 kolovoza 1991.
Pripovjedač IVANKA BOLJKOVAC
Šimun JANEZ LOTRIČ
Krist FRANJO PETRUŠANEC
Poncije Pilat JURE MIROŠEVIĆ
Stotnik i jedan iz naroda MIROSLAV LJUBIČIĆ

Korepetitori ROZARIJA MIMICA i
VERA PAVASOVIĆ
Koncertmajstor DORU CEPREAGA
Inspicijent ELZA TUDOR-GANČEVIĆ
Šaptač MIRJANA ZELIĆ

ZBOR HNK SPLIT ORKESTAR HNK SPLIT

Miljenko GRGIĆ

(Dozvolom autor apretiskano iz Programa Splitskog ljeta) 1991. g.

OBNOVLJENO HRVATSKO PJEVAČKO DRUŠTVO
"NADA"

U prostorijama banjalučke biskupije obnovljeno je 8. lipnja 1991. nekoć ugledno Hrvatsko pjevačko društvo "Nada". Inicijator obnove je skupina od 50-tak banjalučkih građana, od kojih su najveća većina katolički vjernici, a neki od njih bili su članovi tog društva prije zabrane njegova djelovanja u godini 1949. Obnoviteljskoj skupštini pribivao je biskup mons. dr. Franjo Komarica i više od stotinu osoba. Nakon što je otpjevana hrvatska himna, dolje potpisani banjalučki župnik izložio je u svom prikazu polustoljetno djelovanje tog zaslužnog društva od njegova osnutka do nasilne zabrane njegova djelovanja. Izabrana je uprava i prihvaćen statut društva. Za predsjednika je izabran dipl. ing. Vjekoslav Tripalo, za dopredsjednika prof. Božo Ivaniš, a za prvog tajnika g-đica Karmela Batušić. Izabrani su i ostali članovi uprave te osam odbornika.

Zatim je uslijedio glazbeni nastavak, kako to i priliči pjevačkom društvu. Trojica mladića izveli su splet hrvatskih rodoljubnih pjesama i domaćih bosanskih sevdalinki. Ubrzo im se pridružila cijela dvorana.

Spomenuto društvo osnovano je 24. travnja 1898. u Banjoj Luci, nakon brojnih neprilika i prepreka koje su postavljale ondašnje austro-ugarske vlasti, kojima nije bilo po čudi ništa što je hrvatsko. Punih pet godina proteklo je dok je društvo konačno moglo biti registrirano. Među najzaslužnijima za njegov osnutak je tadanji župnik fra Augustin Čengi i mjesni trgovac Marijan Markezinić. Društvo je razvilo veoma bogatu djelatnost i steklo velik ugled ne samo u Banjoj Luci. Često je pjevalo kod crkvenih svečanosti, organiziralo koncerte u Banjoj Luci, te brojna gostovanja širom države, a njegovalo je kako duhovnu i crkvenu, tako i narodnu pjesmu i glazbu. Izgradilo je i svoj dom s koncertnom dvoranom, što je oduzeto nakon zabrane rada društva 1949, a sada je podnesen zahtjev vlastima za povratak imovine društva.

Anto ORLOVAC

PRIKAZI

HRVATSKI PISCI IZMEĐU RIJEČI I TONA

Lovro ŽUPANOVIĆ
Sveučilišna naklada "Liber", Zagreb, 1989.

Ostvarenja s različitih područja umjetničkog izražavanja mogu doći u međusobni dodir tako da jedno potakne ili oplodi drugo. Međutim, između bilo kojih stvaralačkih područja ta sveza nije tako čvrsta, toliko puta potvrđena, kao što je ona između književnosti i glazbe. Upravo ta okolnost potakla je revnog istražitelja hrvatske glazbene prošlosti dr. Lovru Županovića da prozbori o takvoj vezi među djelima hrvatskih književnika i hrvatskih (ali i nekih stranih) skladatelja. Kažemo "prozbori", premda Županovićev rad nije nastao "u jednom dahu" (što bi odgovaralo upotrijebljenom trenutnom glagolu), već se to "zborenje" događalo tijekom niza godina, pa je knjiga *Hrvatski pisci između riječi i tona* skup dijelom ranije objavljenih (a za ovu priliku i dopunjenih) studija o hrvatskim književnicima koji su se u svom stvaralaštvu služili riječima i tonovima.

Ali, sveza između književnosti i glazbe ne sastoji se samo u tome da na temelju književnog djela nastaje glazbeno ili obrnuto (što je rjeđe), već polazeći od osobnosti samog stvaraoca, i u tome da on i na drugi način iskazuje svezu s onom drugom umjetnošću. Tako se primjerice književnik može profesionalno ili amaterski baviti glazbom u produktivnom i reproduktivnom smislu; može obogaćivati svoja djela glazbenom asocijativnošću; može pisati glazbene kritike i dati svoj prilog istraživanju glazbenih pojava u sadašnjosti i prošlosti, pogotovo s kulturno-povijesnoga gledišta. Iz ovakvih mogućnosti odnošaja književnika prema glazbi proizlazi i strukturiranje Županovićeve knjige, tj. raspored u skupine hrvatskih pisaca s obzirom na ostvarene pojavnosti njihove sveze s glazbom.

Skupinski raspored je proveden prema načelu stupnjevitosti dodira s glazbom pojedinih književnika. Tako su u prvoj skupini pod zajedničkim naslovom *Stih dopunjavan tonom* tri autora kojih je dodir s glazbom ostvaren "u najvećoj mjeri jedino pomoću tonskog ozvučivanja njihovih stihova" (str. 23), a to su Preradović, Domjanić i Cesarić. Još bi mnogi naši književnici mogli pripadati spomenutoj skupini "jer gotovo da i nema hrvatskog pjesnika kome nije uglazbljena bar jedna pjesma" (str. 23), ali su relativni podaci vrlo skromni, gotovo nedostupni.

Drugu skupinu (*Stvaralaštvo oplemenjivano glazbom*) čine književnici čiji je život i rad glazba zaokupljala u većoj mjeri nego onih iz prve skupine. Načine njihova bavljenja glazbom Županović naziva "izletima" (str. 53), pa se tako može govoriti o "izletima" Petra Zoranića u etnomuzikologiju, Grgura Čevapovića u *Singspiel* ("Spjevoigr"), Ivana Kukuljevića u glazbenu znanost, Ljudevita Gaja u "ishitralaštvo", Augusta Šenoa u glazbeno izvješćivanje, Ive Vojnovića u glazbenu kritiku, Vladimira Nazora u podvojenost između književnosti i glazbe, Tina Ujevića u "fenomen svezvukovlja" te Dragutina Tadijanovića u bavljenje glazbom reprodukcijom.

Budući da treću skupinu opet čine tri književnika, krug se (slučajno) simetrično zatvara (3-9-3). Spomenuti su oni koji su se u svojoj djelatnosti kolebali ("lomili", str. 167) između književnosti i profesionalnoga bavljenja glazbom: Hektorović, Držić i Matoš (*Glazba prožeta riječju*). I sam Županović kao svoj dug

prema budućnosti osjeća izostanak prikaza stvaralačke osobnosti koja je možda najizrazitija po dvojstvu svoje profesionalne djelatnosti – Vjenceslava Novaka, ne samo pisca već i glazbenika u višestrukom smislu: teoretičara, skladatelja, pedagoga i kritičara. U okviru tog duga je i Milutin Cihlar-Nehajev, "vrstan violinist amater" i glazbeni kritičar. A trebalo bi se pozabaviti i Krležom!

Pitanje je, međutim, treba li ovoj skupini pripadati i Petar Hektorović, tim prije što se o njemu govori kao o *vjerojatnom* autoru glazbe. Možda je po načinu i opsegu svog bavljenja glazbom bliži npr. Čevapoviću nego držiću i Matošu.

Županović prema raspoloživoj dokumentarnoj građi, a gdje je to moguće i osobnom obraćanju piscima (Cesarić, Tadijanović) osvjetljava njihov odnos prema glazbi. Kako bi prikazi ili čak podrobnije analize svih glazbenih djela, nastalih prema književnim predlošcima hrvatskih pisaca, prerasli okvir odabrane teme, Županović ih bilježi samo ukratko, zadržavajući se nešto više tek na pojedinačnim primjerima. Kod svakog pisca priopćuje popis njegovih uglazbljenih djela, ali ponegdje (Ujević, Matoš) samo u bilješkama. Navedeni su samo Ujevićevi skladatelji, ali ne i naslovi skladbi. Iz popisa Cesarićevih, Tadijanovićevih i Nazorovih djela vidljivo je koliko puta je neka njihova pjesma uglazbljena; tako je trebalo učiniti i za Matoševa i Domjanićeva.

Ovih nekoliko primjedbi u želji za nešto boljom preglednošću, nimalo ne umanjuju vrijednost Županovićeva nastojanja u otkrivanju odnošaja hrvatskih pisaca prema glazbi. Takav rad može poslužiti kao uzor budućim istraživačima hrvatske glazbe; uostalom, to još nije i posljednja Županovićeva riječ o tome. Ona nikada nije suha, isključivo stručna, već uvijek iskazuje i puno simpatije prema osobnosti i stvaralaštvu pojedinog pisca.

Nikša NJIRIĆ

OKRUNJENA MAJKO MILA

Zbirka pjesama posvećena Majci Božjoj Trsatskoj
Tiskara Rijeka
Uprava svetišta Gospe Trsatske
Rijeka, 1991.

Proslava 700. obljetnice Trsatskog svetišta obogatila nas je i jednom notnom knjigom u čast Gospi Trsatskoj. Zbirku popjevaka sa spomenutim naslovom priredili su i *Proslav* napisali mr. Marija Riman i Petar Antun Kinderić.

U prvom dijelu zbirke su skladbe raznih autora na tekst *Okrunjena Majko mila* (izv. *Coronata Mater Dei*). Zastupljeni su: I. Žan, A. Hribar, P. Kinderić, Lj. Kuntarić, M. Martinjak, I. Peran, G. Rihar i S. Topić. U drugom su dijelu skladbe posvećene Majci Božjoj Trsatskoj, i to starije kao i neke skladane upravo za ovu prigodu. Autori su im: B. Brixly, I. Kokot, K. Kolb, K. Novak, N. Njirić i M. Riman. Treći dio čine dvije skladbe anonimnih autora iz 18. st. čiju su transkripciju i obradbu obavili Z. Kušćer i M. Riman. Skladbe u zbirci – gledano u cjelini – pisane su za sologlas, dva glasa, mješoviti zbor, a cappella i s orguljskom pratnjom. Dodane su kratke biografije skladatelja predstavljenih u ovoj zbirci.

U *Proslavu* se iznosi historijat trsatske himne čiji korijeni sežu duboko u prošlost, prema nekim navedenim mišljenjima čak u 14. st. Radi se o *Tužaljci Hrvata (O Maria)* što su je pjevali hrvatski hodočasnici u Loreto kojom mole Mariju da se vrati u

Rijeku. Autori *Proslava* zaključuju da je tekst *Coronata Mater Dei* nastao prigodom krunjenja Gospine slike 1715., a stariji tekst *O Maria* čini njegov središnji dio. Sam napjev, nažalost, nije sačuvan. To autori izričito ne spominju već ostaje čitatelju da to sam zaključiti.

U izlaganju ima nekoliko nejasnoća koja čitatelja smetaju u razumijevanju sadržaja. Tako primjerice nije jasno jesu li dvije skladbe iz 18. st. one iste koje su na kraju zbirke objelodanjene u transkripciji i obradbi, jer im se arhivski brojevi ne slažu. Autori pretpostavljaju da su te dvije skladbe po jednostavnosti melodije te tercnim i sekstnim pomacima u dvoglasju mogle nastati u vrijeme krunjenja Gospine slike, tj. 1715. Čini se ipak da bi skladbe takvih obilježja trebalo pomaknuti više prema kraju 18. st. Obradbe su učinjene u skladu sa stilskim izrazom predložaka premda bi neki postupci u vođenju dionica instrumentalne pratnje mogli biti prikladniji. Za skladbu čiji je djelomični faksimil objavljen na str. 5 nije ništa rečeno, a ne odgovara nijednoj od obrađenih skladbi.

Autori *Proslava* su utvrdili da melodija koja se danas pjeva na tekst *Okrunjena Majko mila* potječe od slovenskog skladatelja Gregora Rihara (1796.-1843.). Na jednu njegovu raniju skladbu (obj. 1883.) stavljen je slovenski prepjev latinskoga teksta (*Mati kronana premila*), pa je jasno da se u naglascima ne slaže s prepjevom na hrvatski jezik. Tome je djelomični razlog u nespretnom hrvatskom prepjevu (1895.) koji potječe vjerojatno od Josipa Ivančića. Prva strofa (koju je i u svom kasnijem, proširenom prepjevu zadržao Paškal Cvekan) glasi:

*Okrunjena Majko mila,
Uvijek si nam srcu bila
Čvrsta nada i zaklon.*

Očito je da bi na kraju trećeg stiha mnogo bolje pristajala jednosložna riječ, npr.: *Čvrsta nada i naš spas* ili slično. Zanimljivo je da Cvekanov prepjev u svim ostalim strofama ima trosložne riječi što odgovara latinskom izvorniku, a to je s obzirom na ritam napjeva svakako bolje iako ne i najbolje rješenje. Na temelju toga prepjeva skladano je 7 popjevaka zbirke. I u njima se može primijetiti neusklađenost glazbenih i govornih naglasaka što se u manjoj mjeri odnosi (barem za prvu strofu) na skladbe Kinderića i Kuntarića.

Sve skladbe zbirke pisane su na temelju tradicionalnog harmonijskog izraza što je za one starije posve razumljivo, a to manje-više vrijedi i za one novije. Nešto je modernijeg izraza *Zdravo, Marijo* Klementa Novaka, ali joj se može zamjeriti proizvoljno vođenje dionica i neopravdano enharmonijsko označavanje pojedinih tonova.

Vrijednost je ove knjige u muzikološkom smislu, jer je pridonijelo razjašnjenju geneze trsatske himne, a također i u praktičnom: poslužiti će osvježenju repertoara crkvenih i drugih pjevačkih zborova.

Zbirku je vrlo lijepo opremio Slavko Katnić. "Prošarana" je reprodukcijama slika iz starih izdanja, pa time ostavlja dojam knjige iz prošlih vremena.

Nikša NJIRIĆ